

Ependiniň gehaltasyndan -1

Category: Degişmeler, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Ependiniň gehaltasyndan -1 GÜLKИ ÝAŞASA – NASRETDIN AGA ÝAŞAR

Ýurдумызда çykýan "Watan" gazetiniň köplere belli "Şadyýan şenbe" sahypasynyň 1997-nji ýyldaky sanlarynyň birinde şeýle setirler bar:

"Ependi kim bolupdyr?" diýip ýumruk ýaly çagadan sorasaňam, iki elini buduna urup gülüberer. Sebäbi "Ependi" diýlen ady eşdeniňden gülkiň tutuberýär.

1996-njy ýyl ÝUNESKO tarapyndan "Bütindünýä gülki ýly" diýlip yylan edildi. Bu ýyla Hoja Nasretdiniň ýly hem diýilýär. Hawa, Ependi dünýä tarapyndan ykrar edildi. Dogrusy, Nasretdin aga gadym döwürde dünýä inip, biziň şu günlerimizde-de sag-salamat ýaşap ýör. Diýmek, Ependiniň ýly diňe 1996-njy ýyl däl, eýsem 1997, 1998, 1999, 2000-nji... ýyllar hem, nesip bolsa, dowam eder. Gülki ýasasa – Ependi ýasar."

Ependiniň birnäçe asyr mundan öñ doglandygyna garamazdan henizem aramyzda ýaşap ýörenedigi, adamzat nesli ýasasa, ýene-de ýaşajakdygy barada şuňa meňzeş pikirini belli satira ýazyjymyz Täçmämmet Jürdekowyň dili bilen aýdanda "**häzirki zaman dünýä satirasynyň serdary**", meşhur türk ýazyjysy Eziz Nesin-de olmeziniň öñ ýanynda Ependiniň "doglandan öñem, öлenden soňam ýaşaýan" ýeke-täk adamdygyny nygtapdy. "Zamanasynyň Ependisi" adyny alan Eziz aga biziň hemmämiziň Ependiniň neslidigini aýdýar. Ýazyjy mamlı. Şu nukdaýnazardan seredende, dürli döwürlerde ýaşap geçen ýazyjy-şahyrlarymyz Kemine, Ata Köpekmergen, Pyhy Tagan, Pomma Nurberdi, Gurbangylyç Hydyrow, Berdimuhammet Gulow... wäşilerimiz Aldarköse, Esentanyş, Poşalak, Topalak, Emenek, Nuryşka... dagy gönüden-göni Ependi kakalarynyň ýoluny dowam etdiren hakyky ýumor ussatlarydyr.

Biz hem "Şadyýan şenbäniň" asyllı ýörelgesine eýerip, saýtymzyň "Degişmeler" bölümünü bireýýämden bäri Ependi üçin açyp goýduk.

Bu bölümde filologiyá ylymlarynyň doktry Amangül Durdyýewanyň toplan we üsti ýetirilen Ependili degişmeleriniň doly ýygyndysy okyjylaryň dykgatyna öñ ýetirlipdi. Ondan öñem Ependiniň halk arasynda aýdylýan şorta sözleri "Ýigrimi üç Ependi" ady bilen aýratyn kitap görnüşinde çap edilendigi okumış okyjylarymyzyň köpüsiniň ýadyndadır. Ýakyn ýyllarda türkmen kinomatografiýaçylary "Ependi" ady bilen çeper film (Ependiniň keşbinde Çary Homadow) surata düşüripdiler, şeýlede, 2018-nji ýylda Türkmenistanyň Beýik Saparmyrat Türkmenbaşy adyndaky Baş drama teatry "Ependi we gulkünç goňşular" (Ependiniň keşbinde Azat Didarow), Alp-Arslan adyndaky milli drama teatry "Ependi, sen kim?" (Ependiniň keşbinde Çaryýar Annamyadow) ady bilen gulküli oýunlaryny sahnalaşdyrypdylar. Munuň özi Ependiniň satira mirasynyň türkmen halky üçin nähili agramlydygyna we gymmatlydygyna güwä geçýär. Adatça adamlar hemme wagt hemme ýerde aýdyp bolmaýan zatlary-da henekleriň üsti bilen kinaýaly we teýeneli sözler arkaly aýdyp, "içini sowatmagy" gowy görýär. Şonuň üçin satiranyň ähmiyetine her kesem bizce düşünýändir. Megerem, Ependiniň ömrünü we heneklerini olmez-ýitmez edýänem meseläniň şu tarapy bolsa gerek.

"Barylmadık ilde eşdilmedik gep ýatyr" diýlipdir. Eger-de şu ýazgyny okap duranlarynyzda gazet-žurnallarda we kitapcy.com-da öñ halk köpcüligine ýetirilmédik hem-de ýetirilmegine garaşýan täze henekleri bar bolsa (bardygyna şübhämiz ýok) saýtymyzyň salgysyna ugradyp ýa-da özüñiz paýlaşyp bilersiňiz. Köpler üçin "Ependi ýyly" resmi taýdan bireýýäm geçip gidenem bolsa, biziň üçin her ýyl "Ependi ýyly". Mundan ýedi ýarym asyrdan gowrak wagt öñ, asly türkmen, häzirki Türkiýäniň Siwrihisar etrabynyň Hortu obasynda ýaşap geçen Nasretdin Türkmeniň gulküsü diňe biziň halkymyzyň däl, bütin dünýä halklarynyň gulkidir heneklerinde baky ýasaýar. "Muňa özümem kepil geçip biljek" diýýän ýaly, Ependi aganyň özi gelip, "Degişmeler" bölümimizde geptorbasyň silkýär, içini dökýär. Hawa, "Gülmek – ömürden" diýipdirler. Dünýäniň edil häzir ýedi ýoluň ortarasında bir tekeri sypyp, radiatory-da deşilenoň suwuny akdyryp ýatan awtoulag ýaly çalam-çaş bolup durşuna,

adamlaryňam dürlı keselçiliklerdir, bela-beterlerden, howphatarlardan, uruş-jenjellerden ýaňa bizar-peteňi çykyp näderini bilmän durka, gülmegiň näderejede gereklidigine, ömürdendigine, çytyk gaşlarymyzy az-owlagam bolsa ýazmagyň zerurdygyna özüňizem gowy düşünýänsiňiz.

EPENDINIŇ GEPHALTASYNDAN

• **Myrlap ýatyberiň**

Bir maşynly Ependiniň pişigini basyp geçipdir. Sürüji dyza çöküp, Ependä ýalbarmaga başlapdyr:

- Yaşuly, men pişigiňiziň öwezini dolmaga, deregini tutmaga taýyn...
- Ýagşy... – diýip, Ependi ýeňsesini gaşapdyr. – Pejiň gapdalynda düýrleniň-de, myrlap ýatyberiň. Syçanlary tutsaňyzam bor, tutmasaňyzam...

• **Maşgala ojagy**

- "Maşgala ojagy" diýen söze nähili düşünmeli? – diýip, Ependiden sorapdyrlar.
- "Maşgala ojagy" diýýäňmi? – Ependi biraz böwrüni diňläpdir.
- Aýaly adamsyny ömürboýy ýugrup-ýasap bişir oturar-da, "maşgala ojagy" diýilýän näme bor öydýäň?

• **Guragyrynyň derdi**

Günlerde bir gün Ependi wraçyň ýanyyna barypdyr:

- Ýadyňza düşýämi, geçen ýyl ýanyňza gelipdim... – Ependi söze başlapdyr.
- Yeri, bări bakyşdyňyzmy? – diýip, wraç sowal beripdir.
- Siz şonda çygdan, ölden seresap boluň diýip, maslahat beripdiňiz.
- Näme guragyryňyz ýene gozgajak bolýamy?
- Ýok... Yöne men hammama gitseň bolýanyny-bolmaýanyny soramaga geldim?!

• **Öýleneme-de-hä...**

- Kaka, ejem näçe ýaşynda? – diýip, Ependiniň ogly sorapdyr.
- Men ejeňe öýlenemde-hä on dokuz ýaşy bardy! – diýip, Ependi jogap beripdir.

- **Laýam tapyp berseň...**

On günlär poliklinika gatnan Ependä wraçy ahyry gutarnykly kesgitnama çykarypdyr:

- Ependi aga, siziň bagryňza daş ýygynanypdyr, peşewhaltaňzyz çäge tutupdyr, öýkeniňizi hek alypdyr...
- Dogtor jan, munça bolannya görä laý üýşen ýerinem tapyp beräýseň, men özüme kümmet galdyryberjek – diýip, Ependi wraçyň sözünü bölüpdir.

- **Mümkinmi**

- Sap ýürekli adamyny satyn alyp bolaromy? – diýip, bir bende Ependä içýakgyç sowal beripdir.
- Satyn alyp bolmaz, ýöne satyp welin bolar – diýip, Ependi säginmän jogap beripdir.

- **Ýaradymy?**

- Nähili, doklad ýaradymy? – diýip, Ependiden sorapdyrlar.
- Sen sorama – menem aýtmaýyn! – diýip, Ependi başyny ýaýkapdyr. – Barymyz agzymyzy açyp galaýandyrys.
- Dokladçy gaty güýcli eken-dä onda?
- Sen düşünmediň... Biz ýöne pallap oturdyk diýdigim şol...

- **Garrylyk**

- Keýwany, sen meň äýnegimiň nirededigini bileňokmy? – diýip, Ependi aýalyndan sorapdyr.
- Bilmedim-dä! – diýip, aýaly jogap beripdir.
- Päheý, heleý jan, ýadyňda derek galmandyr, garrap ýörsün öýdýän! – diýip, Ependi hüñürdäpdır.

- **Öz ýanymda**

- Bagışlaň, ýöne siz nirededir bir gören ýüzüm! – diýip,

awtobusda biri Ependä icgin-içgin garapdyr.

– Men ýüzümi onda-munda taşlap ýörenlerden däl, meň ýüzüm hemiše öz ýanymda! – Ependi jogap beripdir. Degişmeler